

Максим Олександрович Філіппов,

викладач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького, м. Хмельницький

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ І МОЖЛИВОСТІ ЇЇ НЕІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ДЕТЕКЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті розкрито феноменологію неправди і можливості її неінструментальної детекції у професійній діяльності офіцерів-прикордонників. Дано порівняльний аналіз семантичного наповнення цього терміну у вітчизняних і зарубіжних словниках. Теоретично обґрунтовано, що досягнення високого рівня професійно-психологічної компетентності офіцера-прикордонника у вирішенні питань неінструментального виявлення неправдивої інформації є запорукою успішності його професійної діяльності.

Ключові слова: недостовірна інформація, неінструментальна детекція, офіцер-прикордонник.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Як це не парадоксально, але сучасній людині без неправди й обману не прожити. Доказом стає певна частка скритності та брехливості, що вимагається суспільством від своїх громадян. Суспільна організація ставить своїх громадян у такі умови, де абсолютна щирість стає явищем непотрібним. Кожна людина перестала позиціювати себе такою, якою вона є насправді. Результатом стала поява “суспільної маски”, яку змушений носити кожний сучасний громадянин. Це стало необхідно через те, що в кожного з нас є безліч почуттів і переживань, які нам не під силу висловити, не дратуючи та не шокуючи оточуючих нас людей.

Аналіз останніх публікацій і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналізуючи публікації, присвячені психології і феноменології недостовірної інформації,

основу якої складає брехня, можна зробити висновок про те, що автори більшості робіт не висвітлюють сутнісний її зміст, умови та чинники, що визначають її виникнення, особливі ознаки, специфічні властивості й якості, які вона має. Більша частина робіт орієнтована не на опис феноменології цього феномену, а на його ймовірнісну детекцію (вербальну і невербальну), а також на вивчення фізіологічних показників за допомогою апаратурних засобів [1–3 та ін.]. Багато дослідників феноменології неправди відзначають, що вони розглядають це явище з філософської позиції, де неправда виникає паралельно з людиною і є невіддільною від її впродовж усього людського життя. Ці дослідники впевнені, що неправда укорінена у соціальному і повсякденному житті людей, є присутньою скрізь, де взаємодіють люди.

Більшість наукових праць, присвячених феноменології неправди і нещирості, зводяться до того, що ці два явища можна віднести до всіх сфер людського життя. У вітчизняній і зарубіжній психології вивченню неправди присвячено роботи: Д. І. Дубровського, Н. Г. Любимової, М. Льюїса, К. Мелітана, Е. Пінкоффа, К. Саарні, де розглядається феномен неправди з погляду моралі і моральності. В. В. Знаков, К. Соломон, О. М. Тарасов, О. Фрай, К. В. Щербатих вважають неправду результатом соціальних відносин, Ж. Дюпра, П. Екман, О. Ліпманн, С. Т. Саймон, К. В. Снайдер відзначають, що неправда пов'язана з виявом особистісних якостей.

Психологічні питання неправдивої інформації в юридичному аспекті досліджено в роботах Б. С. Братусь, О. І. Власова, О. Б. Гольдовського, Л. М. Леженіної, О. Р. Лурії, В. В. Нуркової, Л. Р. Ратинова, С. Ю. Романова, С. І. Симоненко, Л. Б. Філонова та ін., які присвячені вивченню вербального і невербального виявів неправди. Проблема ідентифікації неправдивої інформації є об'єктом досліджень у лінгвістиці Д. Болінджера, Х. Вайнріха, Н. М. Панченко, С. М. Плотнікової, В. І. Свінцова.

Проблема ідентифікації неправдивої інформації є похідною від проблеми пошуку істини, що завжди перебувала у центрі наукової думки (Августин Аврелій, М. О. Бердяєв, Г. Гегель, Р. Декарт, У. Джемс, Ф. М. Достоевський,

І. Кант, Ж. П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.). Істина розглядалась у філософії як пошук правди (М. О. Бердяєв, Х. Г. Гадамер, І. О. Ільїн, В. І. Лосський, О. А. Почекунін, В. С. Соловйов та ін.), цінність (М. О. Шестакова), процес і стан пізнання (Д. П. Горський, І. С. Нарський, Т. І. Ойзерман, В. І. Свінцов), стан свідомості (Г. І. Гусейнов), духовно-моральне зростання (Г. О. Амінев, В. Г. Гак, Ж. В. Коваленко та ін.), взаємини добра і зла (Ф. Ніцше, Є. Головін та ін.).

Проблему ідентифікації неправди в оперативно-розшуковій і розвідувальній діяльності висвітлюють у своїх дисертаціях С. Б. Олексієнко, О. Д. Сафін, В. А. Шимко, О. Л. Колісник та ін.

Мета статті – розкрити феноменологію недостовірної інформації і можливості її неінструментальної детекції у професійній діяльності офіцерів-прикордонників.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У нашій свідомості неправда і нещирість асоціюються з негативною дією, що засуджується суспільством, – обманом (обман порівнюють із синонімом неправди або визначають як процес, який породжує неправду). Проте, у словниках даються визначення неправди не лише як обману та перекручування істини, але й як вимислу, вигадки, фантазії, жарту та навіть розіграшу [4–7]. Загальновідомим є факт, що істину можна спотворювати і це буде інтерпретуватись як омана. Щодо фантазії, вимислу та жарту, то при їхньому правильному тлумаченні, немає прямого наміру заподіяння шкоди об'єкту застосування.

Наріжним каменем в обґрунтуванні неприпустимості неправди є те, що за допомогою неправди порушуються права тієї людини, яку обманюють. Ця позиція відображена у визначенні неправди, яке пропонує П. Екман. Для західних історико-культурних традицій стандартною позицією стає включення у словники визначення неправди як наявного чи такого, що мається на увазі, щодо конкретного суб'єкта, якому брешуть. У вітчизняних дефініціях неправда подана як моральне або аморальне діяння людини, що бреше.

Зазначені вище твердження про принципові розбіжності В. В. Знаков намагався обґрунтувати шляхом порівняльного аналізу англійських, американських, російських і німецьких тлумачних словників [8]. Типовими для американських словників є такі значення поняття “неправда”: твердження неістинне, зроблене з наміром обдурити; те, що створило або призначалося для створення помилкового враження [9]. Подібні визначення можна зустріти і в найавторитетніших американських словниках, зокрема у словнику англійської мови Уебстера [10]. Аналізуючи англійський тлумачний словник Кассела, можна знайти визначення неправди, наведене автором. За його словами, брехати – це писати або говорити що-небудь з усвідомленим наміром обдурити або створити помилкове враження [11]. Схожі визначення обговорюваної поведінки та дії Кассела можна зустріти і в інших авторитетних англійських словниках [12–13]. Виключенням не стали і німецькі тлумачні словники. Визначення неправди зводяться до навмисно невірного висловлення. А це висловлення спрямовано на усвідомлений обман: брехати, тобто говорити протилежне правді; цілеспрямовано говорити неправду; обманювати іншого [14–15].

У сучасному суспільстві західні психологи стали опиратися на філософську концепцію, яка була виражена Х. Гратіусом в його визначенні: “Неправда у власному розумінні слова є навмисною, пов’язаною з бажанням обдурити, неправда, що віднімає або обмежує у ближнього можливість судження, на яку він, відповідно до мовчазної угоди, має природне право. Неправда негожа, оскільки є несумісною з правами того, до кого вона звернена” [16]. В основі цієї концепції навмисно неістинне твердження є неправдою у точному значенні слова, якщо тільки воно вступає у конфлікт із правами особистості того, до якого воно звернене.

Отже, можна зробити висновок про те, що визначення неправди, сформовані західними вченими, ґрунтуються на порушених правах тих, кому брешуть. Кожний громадянин має суверенне право приймати свої рішення, покладаючись на істинність, а не на перекрученість отриманої інформації про

навколишній світ. Сучасні уявлення про права людини не лише глибоко вкоренилися в європейській суспільній думці, але й стали відображатися в індивідуальній свідомості громадян. Унаслідок цього європейське розуміння неправди визнається як морально-правове. Але не слід абсолютно всім нашим сучасникам приписувати таке розуміння неправди. “Якби це було так, то неправда не була б повсюдно розповсюдженим явищем” [17].

Тлумачні словники російської мови дещо інакше трактують поняття неправди, ніж англійські, американські та німецькі джерела. У словнику В. І. Даля неправда визначається у такий спосіб: “Брехати – говорити або писати неправду, брехню, противне істині” [18]. Таке розуміння неправди має суттєву особливість, важливу для психологічного аналізу: обов’язкова вказівка на морально негожу поведінку суб’єкта, що бреше. Приклад: “Бреше і не червоніє”. Розповсюдженою позицією аналізу феномена є неправда як синонім вчинку, який суспільно засуджується, – наклеп.

Це скоріше закономірність, ніж випадковість: для слов’янської культурної літературної думки є властивою морально завбачлива риса опису брехливості у діяльності суб’єкта. В. С. Соловйов визначив зазначений феномен як явище, відмінне від помилки й омани, що означає свідоме і разом з тим морально негоже [19]. Це традиційне розуміння неправди він відносить не до сфери теорії пізнання, а до моральної філософії. Неправду розглядають, насамперед, як категорію моральної свідомості суб’єкта, тому вітчизняне розуміння неправди називається морально-суб’єктивним.

Деякі дослідники вважають, що неправда пов’язана з культурними та національно психологічними особливостями певних соціальних груп. Ж. Дюпра вважає, що для деяких країн і рас неправда є складовою міжособистісного спілкування [20]. Наприклад, гасконці відомі своєю схильністю до вимислів, бажання збрехати пов’язують із хвастощами людини, яка не має серйозного характеру; нормандці вважаються потайливими; італійці схильні до крутійства, греки – часткової нещирості, англійцям властиве лицемірство, азіати та турки заслужили репутацію тих, хто не заслуговує на довіру, не виконує свої

обіцянки. Подібні точки зору грішать зайвими узагальненнями, однак, не можна забувати про той факт, що національні традиції і виховання відіграють значущу роль у характері міжособистісних відносин. Прикладом слугує норма поведінки, регламентована окремими релігіями, де неправда, сказана одновірцям, вважається злочином, а збрехати “невірному” – цілком припустиме явище.

Західна релігія та духовність більшою мірою ґрунтуються на християнській релігії, в основному католицькій і протестантській. Найважливішою проблематикою для західної людини, що присвячена антиномії індивідуального та колективного, є співвідношення індивідуальної свободи і цінності рівності. Наприклад, у США протестантська традиція у релігійному житті країни сприяла формуванню принципу індивідуалізму. Національною американською доктриною, описаною Р. Емерсоном, стає “довіра до себе” [21].

Для правоохоронної діяльності проблема виявлення неправдивої інформації є надзвичайно актуальною, оскільки найчастіше, по суті, являє собою конфліктну взаємодію правоохоронця з різними категоріями осіб, особливо у ситуаціях професійного спілкування, які зайняли так звану захисну позицію в процесі розслідування обставин скоєного правопорушення.

Відомо, що для виявлення неправдивої інформації використовують різні способи її контролю та перевірки: уточнення даних через незалежні одне від одного джерела; використання технічних засобів контролю; створення перевірочних ситуацій; вивчення реакцій об’єкта за допомогою поліграфа. Крім того, для виявлення неправдивої інформації, як свідчить практика, необхідно приділяти увагу аналізу поведінки під час безпосереднього спілкування. Це пов’язано з тим, що у багатьох ситуаціях контактної взаємодії інші способи перевірки одержуваної інформації є складними або вимагають деякого часу. Аналіз поведінки співрозмовника під час безпосереднього спілкування надає можливість також внести корективи у тактику бесіди, відзначати, що викликає зовнішні реакції (або не викликає), і з’ясувати причини цього. Із

психологічного боку обман характеризується свідомим створенням неправильного уявлення про ті чи інші обставини дійсності у свідомості іншого суб'єкта. Той, хто обманює, діє навмисне, тобто не лише передає помилкову інформацію (або замовчує про що-небудь), але й приховує свої істинні наміри [22]. Стан навмисного приховування чого-небудь спричиняє виникнення у свідомості людини суперечності між інформацією або дією, яка подана іншій людині, і знанням, що залишається “собі”. Цей стан кожна людина переживає по-різному. Він залежить від індивідуальних психічних якостей, від ситуативної небезпеки через можливість бути викритим, нарешті, глибина переживань із приводу неправдивої інформації пов'язана з наявністю самовиправдувальної позиції, коли людина підводить певну базу під необхідність вдатися до обману.

Вивчення літератури з цієї проблеми, проведення досліджень, аналіз поведінки осіб, що скоїли правопорушення на державному кордоні України, надали можливість виокремити такі основні блоки, які становлять основу для виявлення неправдивої інформації: особливості голосу та мови; рух очей і міміка особи; відповідність жестів та поз змісту переданої інформації; ознаки неправдивої інформації, виходячи з аналізу змісту і техніки її передачі.

У більшості випадків, намагаючись визначити ступінь щирості партнера зі спілкування, люди прагнуть його бачити. Голос та особливості мови є надзвичайно інформативним показником емоційного стану людини. Невипадково самостійним напрямком американських учених з виявлення неправди за допомогою технічних засобів стала розробка так званого “визначника стресу за голосом”, основу дії якого складають виміри фізіологічних параметрів мовної хвилі. До них належать: характер дихальних рухів; пульсація голосу, пов'язана з кровотечею; зміни основного тону голосу; аналіз вібрацій м'язів голосового апарата. На відміну від класичних поліграфів аналізатори стресу за голосом діють безконтактно і людина може не підозрювати, що її мова перевіряється за допомогою “детектора брехні”. Подібні прилади надають змогу фіксувати зміни, що погано піддаються

свідомому контролю, та показують стани людини, які явно не виявляються у поведінці.

Вивчення літературних джерел та проведення спеціальної серії практичних занять із подальшою обробкою результатів надали можливість виокремити такі найбільш характерні ознаки нещирості, у тому числі хвилювання, що виявляється у голосі і мові при передачі помилкової інформації: мимовільна зміна інтонації; зміна темпу мови; зміна тембру голосу; поява тремтіння у голосі; поява пауз при відповідях на питання, які не повинні були викликати ускладнення; занадто швидкі відповіді на питання, які повинні змусити замислитися; поява у мові висловлювань, нетипових для конкретної людини у звичайному спілкуванні, або зникнення типових для неї слів та оборотів; демонстративне підкреслення (виділення) за допомогою мовних засобів (інтонації, пауз тощо) яких-небудь фрагментів переданої інформації, маскуючи або спотворюючи істинне ставлення до неї. Остання ознака належить до групи прийомів, свідомо використовуваних тим, хто бреше, для дезорієнтації іншої людини, і може бути індикатором неправдивої інформації при зіставленні з іншими даними. У повсякденній практиці, коли вдається переконатися, що це саме прийом, про такі випадки говорять, що людина “переграла”, намагаючись що-небудь вселити іншому.

На відміну від голосу людині краще вдається контролювати своє обличчя. Орієнтуватися лише на обличчя важко, оскільки воно має занадто багато параметрів, які вимагають аналізу при індикації неправдивої інформації. П. Екман та В. Фрізен висловили припущення про те, що успішність неправди пов'язана з ємністю каналу, який бере участь у передачі помилкової інформації [23]. На їхню думку, обличчя краще пристосовано до неправди (на відмінність від голосу або тіла), оскільки має значну ємність. Різноманітна міміка, рухи очей, напрямок погляду, переміщення обличчя людини під час спілкування, а головне – неоднозначність зовнішніх виявів різних станів людини, часто призводять до неправильних висновків про ступінь її щирості. Однак і помітити неправду вдається у багатьох випадках саме завдяки аналізу виразу обличчя.

Проблема фіксації природності поведінки та співвіднесення її з іншими елементами спостережуваної ситуації виникає і при аналізі жестикуляції та поз людини. Дослідники напрямку, який одержав за рубежом назву “мова тіла”, підкреслюють, що інтерпретація жестів, міміки, поз та інших невербальних компонентів спілкування повинна здійснюватися у контексті аналізу всієї ситуації. Саме на невідповідності змісту висловлення зовнішнім виявам ставлення до цього висловлення найчастіше будуються припущення про присутність нещирості. Так, заява типу “мені це дуже цікаво” у поєднанні з “відсутнім”, несфокусованим на партнері поглядом, перехрещеними руками і ногами або іронічною посмішкою змушує думати про можливість присутності нещирості.

А. Піз виокремлює деякі жести, які, на його думку, супроводжують неправду, сумнів та шахрайство [24]. На наш погляд, виокремлення жестів або поз, прямо пов'язаних із нещирістю, є занадто ризикованим. Інша справа – намагатися співвідносити їх з іншими, спостережуваними параметрами і змістом інформації. Щодо аналізу змісту інформації на предмет виявлення нещирості, то отримані нами результати багато в чому збіглися із “симптомами неправди”, виокремленими О. Л. Колісником на підставі вивчення професійного реагування співробітників розвідоргану на дезінформацію [25].

Наявність у людини тенденцій до маніпулювання іншими за допомогою неправди формується, при відповідних передумовах виховання та розвитку, упродовж тривалого часу. Тому і прийоми, якими звикають користуватися люди-маніпулятори, є дуже індивідуальними. Можливі випадки, що людина, коли бреше, випереджає події, знаючи, що її можуть запідозрити у нещирості, вона починає розповідати свою версію того, що відбулося, щоб сформувати у партнера психологічну установку на подальше сприйняття невігідної для себе інформації. Діагностичним елементом виявлення цього прийому є аналіз доречності висловлення на тему, вірогідність викладу якої може піддаватися сумніву.

Чим більше у людини є вираженою здатність до “макіавеллізму”, тим менше ймовірність визначити в неї нещирість за зовнішніми ознаками. У таких випадках необхідно робити більший акцент на аналіз змісту інформації та продумувати тактику задавання питань. Легше сказати неправду, коли є можливість до цього підготуватися. Зовнішні ознаки хвилювання помітніше тоді, коли тому, хто бреше, доводиться стикатися з питаннями, відповіді на які він не міг підготувати заздалегідь.

Проблема виявлення нещирості є надзвичайно складною через множинність чинників, що підлягають аналізу [26]. Тому досвідчена людина може найчастіше достатньо точно визначити неправду, але відчує ускладнення, якщо її запитати, як вона це зробила. Спроба систематизації ознак, які свідчать про можливість присутності нещирості, надає змогу більш цілеспрямовано підійти до розвитку комунікативної компетентності людей, що займаються політикою і підприємницькою діяльністю, працюють у системі державного управління, зокрема, у правоохоронних органах.

Аналіз маніпулятивних прийомів та особливостей поведінки осіб, які використовують неправдиву інформацію, як до типової форми поведінки підводить до більш високого рівня рефлексивної оцінки ознак нещирості, що вимагає подальшого вивчення зазначеної проблеми. Проведені дослідження надали змогу переконатися у можливості розвитку якостей особистості, що сприяють більш точній оцінці наявності нещирості у партнера зі спілкування, що, завдяки відповідній підготовці, підвищує комунікативну компетентність учасників спеціальних семінарів-тренінгів.

Висновки. Успішність або неуспішність у виявленні перекрученої інформації залежить не тільки і не стільки від життєвого досвіду обстежуваних, скільки від їхньої професійної підготовки, зокрема, від їхньої професійної компетентності, розуміючи під останньою продуктивність вирішення соціально-перцептивних та комунікативних завдань залежно від ефективності виявлення показників нещирого спілкування. Отже, саме досягнення високого рівня професійної компетентності правоохоронця у вирішенні питань

інструментального і неінструментального виявлення неправдивої інформації є запорукою успішності його професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Перспективи подальших досліджень в обраному напрямку вбачаються у подальшій розробці та впровадженні в широку практику правозастосовної діяльності Державної прикордонної служби України й інших правоохоронних органів системокомплексу психотехнологій формування, розвитку, удосконалення та оптимізації професійно-психологічної компетентності персоналу у виявленні неправдивої інформації суб'єктів правозастосовної діяльності за допомогою як неінструментальних, так і інструментальних засобів.

Список використаної літератури

1. Экман, П. Психология лжи: руководство по выявлению обмана в деловых отношениях, политике и семейной жизни / П. Экман ; [пер. с англ.]. – К. : Лотос, 1999. – 222 с.
2. Дубровский, Д. И. Обман. Философско-психологический анализ / Д. И. Дубровский. – М. : РЭИ, 1994. – 230 с.
3. Дектярьова, Т. В. Психологічний феномен лжі / Т. В. Дектярьова / Правничий вісник університету “КРОК” : зб. наук. праць / голов. ред. Сідак В. С. – К., 2009. – Вип. 4. – С. 178–187.
4. Ожегов, С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М., 1999. – 244 с.
5. Словник психолого-педагогічних термінів і понять / упорядник Ю. В. Буган, В. І. Урупський. – Тернопіль : Астон, 2001. – 176 с.
6. Шапар, В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2005. – 640 с.
7. Юридическая психология: терминологический словарь / Бандурка О. М., Венедиктов В. С. [и др.]. – Харьков, 2005. – 432 с.
8. Знаков, В. В. Макиавеллизм и феномен вранья / В. В. Знаков // Вопросы психологии : журнал / гл. ред. Е. В. Щедрина. – 1999. – № 6. – С. 59–70.
9. De Paulo, B. M. Telling lies / B. M. De Paulo, R. Rosenthal // Journal of Personality and Social Psychology. – 1979. – V. 37. – № 10. – P. 1713–1722.

10. Webster's Third New International Dictionary of the English Language, Unabridged. A Merriam Webster. Ed. in Chief. Philip Babcock Gove and the Merriam-Webster editorial staff. – Springfield, Mass. : Merriam, 1961. – 2622 p.
11. Cassel's English Dictionary. – L., 1969.
12. Oxford English Dictionary / edited by John Simpson and Edmund Weiner. – 2nd edition. – Clarendon Press, 1989. – 1616 p.
13. The Penguin English Dictionary. – Harmondsworth, Middlesex, England, 1977.
14. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://woerterbuchnetz.de/DWB>.
15. Das digitale Wörterbuch der deutschen Sprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dwds.de>.
16. Keseling, P. Das Problem der Lüge adendlandischen Mittelalter. Das Problem der Lüge in der Neuzeit / P. Keseling // Augustinus A. Die Lüge und Gegen Lüge. – Würzburg, 1986.
17. Знаков, В. В. Психология понимания правды / В. В. Знаков. – СПб. : Алетейя, 1999. – 181 с.
18. Даль, В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В. И. Даль. – М. : Русский язык, 1981. – Т. 2. – 779 с.
19. Соловьев, В. С. Ложь / В. С. Соловьев // Энциклопедический словарь : в 87 т. / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – С.-Петербург : 1898. – Т. XVIIa. – С. 911.
20. Дюпра, Ж. Ложь / Ж. Дюпра ; [пер с фр.]. – Саратов : Изд-во "Новь" П. С. Феокритова, 1905. – 296 с.
21. Эмерсон, Р. Нравственная философия / Р. Эмерсон. – Мн. : Харвест ; М. : АСТ, 2001. – 384 с.
22. Сафронов, В. С. О психологии доверительного общения / В. С. Сафронов // Проблемы общения в психологии / под ред. Б. Ф. Ломова. – М., 1981. – С. 264–272.
23. Ekman, P. Unmasking the Face: A guide to recognize emotions from facial clues / P. Ekman, W. Friesen. – Prentice-Hall, Inc. 1975. – 220 p.
24. Пиз, А. Язык телодвижений. Как читать мысли других по их жестам / Аллан Пиз. – Н. Новгород : Ай Кью, 1999. – 262 с.
25. Колісник, О. Л. Психологічні особливості професійного реагування на дезінформацію співробітниками розвідувального органу Міністерства оборони

України : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.09 / Колісник Олег Леонідович. – Хмельницький : Вид-во Нац. академії Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького, 2012. – 181 с.

26. Сафін, О. Д. Про деякі методичні особливості проведення тренінгу діагностування правоохоронцями неконгруентної поведінки об'єктів професійної заінтересованості / О. Д. Сафін, В. А. Шимко // Психологические тренинговые технологии в правоохранительной деятельности: научно-методические и организационно-практические проблемы внедрения и использования, перспективы развития : матер. третьей междунар. научно-практ. конф. / Донецкий юр. ин-т МВД Украины. – Донецк, 2007. – С. 45–47.

Рецензент: доктор психологічних наук, професор Сафін О. Д.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013.

Филиппов М. А. Феноменология недостоверной информации и возможности ее неинструментальной детекции в профессиональной деятельности офицеров-пограничников

В статье раскрыта феноменология лжи и возможности ее неинструментальной детекции в профессиональной деятельности офицеров-пограничников. Дан сравнительный анализ семантического наполнения этого термина в отечественных и зарубежных словарях. Теоретически обосновано, что достижение высокого уровня профессионально-психологической компетентности офицера-пограничника в решении вопросов неинструментального выявления недостоверной информации является залогом успешности его профессиональной деятельности.

Ключевые слова: недостоверная информация, неинструментальная детекция, офицер-пограничник.

Filippov M. A. Phenomenology of false information and possibilities of its noninstrumental detection in the professional activity of officers-borderguards

The article discloses the phenomenology of false information and possibilities of its noninstrumental detection in the professional activity of officers-borderguards. The comparative analysis of the semantic content of this term in the native and foreign dictionaries has been given. It has been theoretically substantiated that the achievement of high level of professional and psychological competence of the officers-borderguards in solving the problems of noninstrumental detection of false information is the key to success of officer's professional activity.

Key words: false information, noninstrumental detection, officer-borderguard.